

Den 2. juni 2023

Frisættelse af folkeskolen

Parternes fælles perspektiver på, hvordan folkeskolen bør styres og ledes

Folkeskolen er vi fælles om

Vi ønsker alle at skabe den bedst mulige folkeskole, hvor alle børn og unge trives, dannes og uddannes.

En skole, der virkeliggør folkeskolens formålsparagraf om, at skolen giver eleverne kundskaber og færdigheder. En skole, der skaber rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst og forbereder eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

Hvis vi skal lykkes bedre med det, skal vi styre og lede folkeskolen anderledes, end vi gør i dag.

Ledere og medarbejdere skal i højere grad opleve at kunne give børnene en sammenhængende skoledag med god, varieret og motiverende undervisning og et attraktivt fritidstilbud med afsæt i deres faglighed, professionelle dømmekraft og lokale muligheder. Det skal ske med udgangspunkt i den enkelte skoles virkelighed, men også som en del af et større arbejdsfællesskab i kommunen.

Vi har et fælles ansvar for, at vores børn og unge møder en folkeskole af høj kvalitet, uanset hvor de bor i landet.

Derfor skal skolerne fortsat være en del af et kommunalt fællesskab. Udviklingen og driften af den lokale folkeskole skal som beskrevet i Folkeskolelovens §2 stå på samarbejde mellem elever, forældre, medarbejdere, ledere, skolebestyrelser, forvaltning og lokalpolitikere med det fælles mål at skabe den bedst mulige skole.

Mindre styring og mere understøttelse af en fælles folkeskole

Vi ønsker alle at skabe den bedst mulige folkeskole til vores børn og unge. Med det afsæt skal der være respekt for hinandens forskellige perspektiver, fagligheder og ansvar.

De rigtige beslutninger skal træffes på de relevante niveauer.

Fra folkeskolens formål

§ 2. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for folkeskolen. (...)

Stk. 2. Den enkelte skoles leder har inden for rammerne af lovgivningen og kommunalbestyrelsens og skolebestyrelsens beslutninger ansvaret for undervisningens kvalitet i henhold til folkeskolens formål, jf. § 1, og fastlægger undervisningens organisering og tilrettelæggelse.

Stk. 3. Elever og forældre samarbejder med skolen om at leve op til folkeskolens formål.

Det betyder bl.a., at beslutninger om undervisningen, SFO og folkeskolens praksis bør tages så tæt på medarbejderne, børnene og deres forældre som muligt.

Samtidig skal Folketing og ministerier give mere fleksibilitet og frihed til kommuner og skoler. Flere frihedsgrader i lovgivningen, mindre kontrol og tilsyn og færre indberetninger, som ikke skaber værdi for elever og medarbejdere, skal skabe plads til et mere tillidsbaseret samarbejde.

Folketinget skal stadig sætte en overordnet ramme for en fælles folkeskole. Men vejen derhen skal være brolagt med større fleksibilitet og frihed.

Udviklingen af folkeskolen på nationalt niveau bør i højere grad ske med afsæt i viden fra praksis og inddragelse af parterne omkring folkeskolen. Samtidig bør justeringer af skolens indhold og organisering så vidt muligt stå på erfaringer fra forsøgs- og udviklingsprojekter, som inddrager viden fra forskning og praksis, så ledere, medarbejdere og ikke mindst elever og forældre oplever, at folkeskolen bliver bedre.

Kommunalbestyrelser og forvaltninger skal give mere frihed til og understøtte det faglige professionelle handlerum for ledere og medarbejdere på skolerne.

Kommunalbestyrelserne skal dog fortsat have ambitioner og sætte retning for det kommunale skolevæsen. Og de enkelte skoler skal profitere af at være en del af et sammenhængende skolevæsen, hvor forvaltningen understøtter ledere og medarbejdere og skaber gode rammer for samarbejdet lokalt på skolerne mellem ledelse, bestyrelse, medarbejdere og elever.

Kommunalbestyrelsen kan med afsæt i lokal dialog beslutte at sætte fokus på udvalgte temaer som fx natur, bevægelse eller læsning. Men det er op til den enkelte skole i dialog med forvaltningen at vurdere, hvordan man skal arbejde med emnet, så det skaber værdi lokalt på skolerne.

Principper for styring og ledelse af folkeskolen

KL, Danmarks Lærerforening, Skolelederforeningen, Børne- og Kulturchefforeningen, BUPL, Skole og Forældre og Danske Skoleelever er enige om, at folkeskolen bør styres og ledes med afsæt i disse principper:

1. Folkeskolen ledes, udvikles og drives lokalt og med afsæt i ledere og medarbejders fagligheder og dømmekraft. Det sker i et forpligtende samarbejde med skolebestyrelsen og inde for dennes principper. Samtidig sker det i dialog med skolens elevråd.
2. Den enkelte skoles kvalitet udvikles og følges i tæt samarbejde mellem skoleledelsen og skolebestyrelsen og med støtte fra forvaltningen.
3. Skoler indgår i et kommunalt fællesskab, hvor forvaltningen understøtter ledere og medarbejdere med afsæt i den enkelte skoles behov og skaber gode rammer for samarbejdet lokalt på skolerne mellem ledelse, bestyrelse, medarbejdere og elever. Ledere, skolebestyrelser, medarbejdere og elever gør opmærksom på, hvis initiativer fra kommunalbestyrelsen ikke skaber værdi på skolerne.
4. Kommunalbestyrelsen har ansvar for folkeskolen, herunder SFO. Den sætter retning for det lokale skolevæsen med afsæt i et tæt samarbejde med repræsentanter for elever, medarbejdere, forældre og ledere. Kommunalbestyrelsen er opmærksom på at begrænse antallet af mål og sideløbende indsatser.
5. Staten sikrer en fælles ramme for folkeskolen med gode muligheder for at lave folkeskole og SFO, der fremmer børn og unges faglige og personlige udvikling, dannelse og trivsel med afsæt i prioriteringer og kompetencer på den enkelte skole. Staten fjerner lovgivning, som detailstyrer uden at bidrage til at skabe kvalitet på den enkelte skole.
6. Staten følger kvaliteten i folkeskolen, herunder SFO, for at kunne understøtte skoler og kommuner med afsæt i lokale behov og med henblik på opbygning af lokal kapacitet.

Statslig styring af folkeskolen

Når vi frisætter folkeskolen, skal vi fjerne de elementer af statslig styring, der ikke bidrager til, at man kan lave den bedst mulige folkeskole lokalt. Det indebærer bl.a. færre bindinger på indhold og rammer, som ikke skaber værdi på skolerne.

Det er dog samtidig afgørende at holde fast i lovgivning, som skaber en fælles ramme om den fælles folkeskole, og som sikrer kvalitet på skolerne på tværs af landet.

Folketinget har en legitim og vigtig rolle i forhold til at sætte rammer for folkeskolens indhold og kvalitet. Den statslige styring af folkeskolen sikrer, at vi har en fælles folkeskole i Danmark, hvor børn og forældre kan forvente at opleve nogenlunde tilsvarende indhold og kvalitet, uanset hvor man bor i landet.

Derfor skal staten også fremover føre tilsyn med skolernes kvalitet. Tilsynet skal dog i sit udgangspunkt tage afsæt i dialog og i højere grad bygge på tillid og samarbejde ind imod de lokale skoleudviklingssamtaler og med skolebestyrelsens generelle tilsyn. Staten skal via sit kvalitetstilsyn understøtte den fortsatte udvikling af folkeskolen gennem faglig inspiration og understøttelse af kommuner og skoler.

Den statslige styring af folkeskolen sikrer elever og forældre en række rettigheder. Det gælder fx retten til at danne elevråd, ret til specialundervisning, ret til sprogstøtte, ret til undervisning af uddannede lærere og pædagoger. Det gælder også forældres ret til via skolebestyrelserne at sætte retning for skolen ved at fastsætte ordensregler og principper for skolens virksomhed og føre tilsyn med skolens kvalitet.

Statslig styring, der bør fjernes eller ændres

I en frisættelsesproces på skoleområdet er det afgørende, at parterne i Sammen om skolen involveres i, hvilke statslige regler og love, der fjernes eller ændres. Parterne er tæt på folkeskolen og kan bidrage med værdifuld viden om, hvad der vil skabe værdi på skolerne. Nedenfor er beskrevet eksempler på statslig styring, der med fordel kan fjernes eller ændres. Listen er ikke udtømmende.

1. Erstat nationale måltal med systematisk kvalitetsopfølgning

De nationale måltal bør afskaffes og erstattes af en forpligtende ramme mellem skolens parter på nationalt niveau om at drøfte den løbende udvikling af kvaliteten i folkeskolen.

Kvaliteten i folkeskolen bør følges systematisk af parterne omkring folkeskolen med afsæt i viden og forskning. En ny forpligtende ramme vil have betydning for den årlige statusredegørelse og overvejelserne om et eventuelt grundskolepanel. Drøftelserne om hvordan kvaliteten i folkeskolen bedst følges fremover bør bl.a. indgå i Sammen om skolen.

2. Nytænk læreplanerne for fagene

I dag bliver undervisningen tilrettelagt med afsæt i de omfattende fag- og målbeskrivelser, der er i Fælles Mål. Parterne mener, at der bør være færre resultatmål og mere fokus på børn og unges bredere kompetencer og alsidige udvikling. Der er bl.a. behov for at se på balancen mellem de boglige og praktiske elementer i folkeskolen.

Indhold af og mål for undervisningen i folkeskolens fag bør forenkles og nytænkes, så de afspejler det samfund, vi lever i og bevæger os henimod. Udviklingen af nye læreplaner skal ske på baggrund af en grundig og inddragende proces med alle centrale aktører omkring folkeskolen.

3. Skab bedre muligheder for at bruge andre prøveformer

Der bør være bedre muligheder for at arbejde med forsøg, som skaber bedre rammer for at aflægge prøver på særlige vilkår. Samtidig bør der igangsættes et arbejde, der gør op med den meget teoretiske tilgang til prøver i folkeskolen.

4. Nytænk statens tilsyn med folkeskolen

Statens kvalitetstilsyn med folkeskolen bør ændres, så det bygger på tillid, dialog og samarbejde mellem stat, kommuner og skoler om langsigtede kvalitetsløft af skolerne i stedet for kontrol og sanktioner.

Det nuværende kvalitetstilsyn med folkeskoler er kortsigtet, løsrevet fra andre indsatser og baseret på, hvordan de enkelte skoler præsterer på enkelte områder. Tilsynsmodellen bør

evalueres for at vurdere, hvordan en fremtidig ramme bedst understøtter lokale samarbejder om at skabe varige forbedringer af undervisningen og de pædagogiske tilbud på landets folkeskoler.

5. Afskaf krav til timetal for fagene

Kravene til, hvor mange timer de enkelte fag skal fylde, bør erstattes af vejledende timetal for humanistiske fag, naturfag og praktisk/musiske fag. Kravene om, at de enkelte skoler skal indberette deres timetal fordelt på alle fag og klassetrin, bør fjernes.

Den centrale styring af, hvor mange timer de enkelte fag skal fylde på de forskellige klassetrin, spænder ben for skolernes mulighed for at tilrettelægge skoledagen fleksibelt med afsæt i elevernes motivation, pædagogiske overvejelser og lokale forhold.

Det nuværende bindende minimumstimetal for antallet af undervisningstimer i folkeskolens fag samlet set skal fastholdes. Inddragelsen af fx obligatoriske emner og understøttende undervisning tilrettelægges lokalt.

SFO- og klubtilbud skal tilføres midler svarende til den øgede åbningstid, hvis skoledagen afkortes permanent.

6. Afskaf bindingerne på de obligatoriske praktisk/musiske valgfag i folkeskolen

De nuværende bindinger på praktisk/musiske valgfag bør afskaffes og erstattes af gode muligheder for, at den enkelte skole kan tilpasse og tone undervisningen i udskolingen med udgangspunkt i lokale behov og muligheder.

7. Der bør etableres en mere fleksibel bevægelseskultur i skolen

Lovkravet om gennemsnitligt 45 minutters bevægelse dagligt på skolerne er i sig selv ikke en god nok løftestang for bevægelse, der bidrager til motiverende undervisning.

Fokusset på minuttal skal derfor erstattes af en indsats, som skaber rammer for en fleksibel bevægelseskultur i skolen, hvor bevægelse naturligt indgår i undervisningen og bidrager til den varierede og motiverende undervisning. Det kræver, at kommuner og skoler arbejder strategisk med indsatsen og forankrer bevægelsesarbejdet på skolerne, så alle børn og unge oplever, at bevægelse i skoletiden bidrager til trivsel og læring.

8. Afskaf målet om at 95 procent af undervisningen skal varetages af lærere, der er uddannet i faget

Målsætningen bør erstattes af mere fleksible rammer, som giver skoleledelsen mulighed for at prioritere kompetencer og ressourcer lokalt, og hvor der arbejdes på at skabe så høj kompetencedækning som muligt i fagene.

De nuværende øvrige kvalifikationskrav fastholdes, jf. folkeskoleloven.

9. Nytænk Pædagogisk Psykologiske Vurderinger (PPV)

Der er behov for et skift i tilgangen i PPV'er, så de bliver langt mere handlingsrettede og giver flere børn gode deltagelsesmuligheder i almenmiljøet med forskellige pædagogiske tiltag.

Børn, der ikke kan trives og udvikle sig hensigtsmæssigt i almenmiljøet, skal have de rette tilbud på det rette tidspunkt.

10. Fjern de nationale bindinger på digitale læringsplatforme

Kommunerne bør ikke være forpligtede til at anskaffe sig en digital læringsplatform. I stedet skal det være op til den enkelte kommune i dialog med skolerne at vurdere, hvordan skolerne bedst bliver understøttet i den digitale planlægning og gennemførelse og evaluering af undervisningen.

Kommunal styring og ledelse af folkeskolen

Kommunalbestyrelserne har det overordnede ansvar for at drive folkeskole, herunder SFO'er. Den skal have ambitioner og sætte retning for det kommunale skolevæsen, uden at det fører til projekttrængsel lokalt.

Forvaltningen skal understøtte skolerne med afsæt i skolernes behov

Forvaltningen skal understøtte de enkelte skoler og sikre netværk og videndeling mellem skolerne. Understøttelsen kan bl.a. være i forhold pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR), data om skolernes udvikling, rådgivning og kompetencer i forhold til inklusion, specialtilbud, mellemformer osv., ordblindeindsats, viden og forskning på området og en generel understøttelse af skolernes drift og udvikling.

Forvaltningens understøttelse skal i højere grad ske med afsæt i skolernes behov og efterspørgsel. Medarbejdere, ledere og skolebestyrelser skal opleve, at forvaltningens understøttelse giver dem bedre muligheder for at lave den bedste skole sammen med eleverne.

Samtidig har forvaltningen på vegne af kommunalbestyrelserne og i dialog med skolerne også et ansvar for, at politiske beslutninger bliver ført ud i livet og for at følge kvaliteten på skolerne.

Skoleudviklingssamtalen er en naturlig ramme for den løbende dialog mellem skolerne og kommunalbestyrelsen og forvaltningen. Samtalerne danner rammer for en tillidsfuld og faglig dialog mellem kommunen og skolen om skolens udviklings- og indsatsområder. Her er det vigtigt, at dialogen står på en bred inddragelse af især skolebestyrelse, medarbejdere og elevråd.

Den lokale skoleudvikling skal stå på tæt samarbejde og åben dialog

Kommunalbestyrelsen har ansvar for, at sikre gode rammer for, at folkeskolen styres og ledes med afsæt i lokale samskabende processer.

Der bør etableres lokale partnerskaber, hvor elever, forældre, medarbejdere, skoleledere og skolebestyrelser inddrages, så man lokalt sikrer fællesskab om opgaven med at lave den bedst tænkelige folkeskole til børn og unge. Det kan være i form af lokale sammen om skolen-samarbejder eller lignende.

Et tættere samarbejde lokalt skal bidrage til, at der er en fælles forståelse af de udfordringer, man står over, at de politiske beslutninger kvalificeres med afsæt i praksis på skolerne, og at der lokalt er et større ejerskab til de beslutninger, der træffes i kommunalbestyrelsen. Det tættere samarbejde vil dermed imødegå projekttrængsel.

Det er afgørende, at inddragelsen og samarbejdet opleves som legitimt og reelt blandt de lokale aktører omkring folkeskolen. Det forudsætter bl.a., at de elever og forældre, der indgår

i den lokale dialog, er demokratisk valgt, og at der er fokus på at styrke både elevers og skolebestyrelses kompetencer i forhold til at deltage i det lokale samarbejde om folkeskolens udvikling og drift. Alle parter er forpligtet til at stille spørgsmål til og have interesse for den løbende udvikling af folkeskolen.

Sammenhængende tilbud og indsatser til børn og familier

Kommunalbestyrelsen skal sammen med forvaltningen arbejde for, at der lokalt er ressourcer, kapacitet og kompetencer til at lave god undervisning og SFO, og at der er sammenhæng mellem folkeskolen og den øvrige del af den kommunale velfærd.

Den skal sikre, at børn, unge og familier oplever sammenhæng og rød tråd i de kommunale tilbud på tværs af almentilbud i dagtilbud og skole, fritidstilbud, PPR, specialtilbud, socialområdet mm.